

O bontonu, ki se morda priklati tudi v gorske koč

Dva mulca, no, okoli dvajset let bi jima prisodila, na klopi pred planinsko koč vsak s svojim pivom v roki razpravljata o svojem neverjetno hitrem dostopu. Zagledata pohodnika, ki nese v koč kozarce in steklenice, ki jih je izpraznil s svojo družčino: "Phe, bedak! Zakaj bi sploh kdo pospravljaj za sabo, saj so *kelnarji* plačani za to!"

Lepo vedenje ali bontón (iz francoščine, pomeni dober ton) zajema pravila spodobnega vedenja v družbi. Gre za splošne konvencionalne oblike obnašanja, ki veljajo v določenem okolju. Pravil spodobnega vedenja ni mogoče vsesplošno definirati, ker so odvisna od kulture, časa, družbenega sloja in še marsičesa, zato z načinom obnašanja človek veliko pove o svojem statusu.¹

Bonton ima toliko oblik, kolikor je vrst človeških interakcij, velja pa tudi za interakcije med ljudmi in živalmi ter ljudmi in okoljem. Nekatera področja bontona so širokim množicam dobro znana, druga so sicer znana, a se redko upoštevajo, tretja so lahko celo modna muha. Zanimiv del bontona je tisti, ki se nanaša na našo priljubljeno dejavnost, za katero pogosto mislijo/mo, da zanjo velja neki drug del lepega vedenja – ki s prvim, če pogledamo bolje, nima pravzaprav nič ali le malo skupnega.

Dejstvo je, da bonton velja tudi v gorskih kočah. A to ni bonton, ki velja v finih restavracijah, "hipsterskih" lokalih z butičnim pivom in hamburgerji iz govedine "kobe" ali v gostilnah, kjer se ustavite na veganski solati s čemaževim pestom in špargljevo peno na humusu iz Kanpurja. Morda prav zato prihaja do zmede in zamer, ko se udobja vajeni ljubitelji gora z znanjem, nabranim iz televizijskih oddaj, revij ali v plezalnih dvoranah in plezališčih, podajo v prave gore. In tam naletijo na čisto prave planinske koč s čisto pravimi oskrbniki, ki od njih pričakujejo čisto pravo poznavanje osnovnega bontona gorskih koč.

V gorskih kočah namreč nimajo enakih možnosti za pripravo hrane, kot jih imajo v dolini. Tam ni pet kuharjev, osem natararjev s prakso pri JB, asfaltirane ceste, da bi smetarski kamion pobral vso navlako, ki jo za sabo puščamo ljudje. Niti nimajo sestavin za jedi, ki bi jih gostje želeli, če pa že hočejo narediti kaj nstandardnega, mora to nekdo nekako dostaviti. In

seveda tisti, ki skrbijo za logistiko in transport, to iz očitnih razlogov dodatno zaračunajo. Če za dostavo ni kake druge možnosti, seveda. Saj veste, včasih s(m) o celo planinci spotoma še kaj nesli v koč in odnesli iz nje ... Pa zdaj? Ta "potreba" storitev in produkt podraži, ponudbo pa skrči. Nikakor nočem trditi, da sta posušen kruh in teden dni star ričet, za vegetarijance prikrajšan za nekaj koščkov mesa, ki namesto v njihovih končajo v krožnikih vsejedcev, ustrezna ponudba. Zagotovo pa drži, da v gorskih kočah ne moremo pričakovati ponudbe, kakršna je v dolini. Njihov namen že primarno ni zadovoljevanje brbončic in želodcev, ampak dobro počutje, varnost in zatočišče obiskovalcev gora in upravljavcev ali lastnikov teh priljubljenih postojank. Zato so gorske koč gorske in ne stojijo ob najbolj prometnih cestah in nakupovalnih središčih, ampak v gorah, in to tam, kjer se njihova lega izkaže za najugodnejšo glede na varnost in poti v njihovi bližini. Hrana, ki jo lahko tam dobimo, ima (predvsem v visokogorju) svoj osnovni namen. Iz osebnih izkušenj lahko trdim, da imamo pri nas glede ponudbe in domiselnosti res še precej možnosti in manevrskega prostora, vendar se stanje izboljšuje, koč pa s svojo ponudbo vendarle opravljajo poslanstvo, zaradi katerega sploh stojijo. No, njihov sezonski delovni čas je zgodba, o kateri smo v *Planinskem vestniku* že pisali in zagotovo tudi še bomo.

Pisanje po različnih forumih in družbenih omrežjih, češ da je bila jota na koči slabša kot v gostilni (ali koči), kjer imajo povezavo s cesto, meso manj sveže kot v koči, ki stoji nekaj sto metrov nad glavnim mestom in jo letno obišče okoli tristo tisoč ljudi, da so cene previsoke, ker se v trgovini enako pivo dobi tretjino ceneje in tako naprej, je krivično in neutemeljeno. Drži, vegetarijanska ponudba je res na psu (pa nimam nič proti rastlinojedcem, tudi moj mož spada mednje, a nima s tem v kočah prav nobenih težav). Grdo pa se mi zdi, da od mačka nekdo pričakuje, da bo postal pes – da bo lajal za ograjo, mahal z repom, prinašal

¹ Vir: Wikipedija; <https://sl.wikipedia.org/wiki/Bonton>.

vrženo palico in branil hišo pred nepripravi. Maček je maček, pes pa je pes – gorska kočica je kočica, restavracija pa restavracija.

Zdaj pa se vrnimo k bontonu. V gorski koči ne puščamo smeti na mizi ali pod njo. Vse, kar smo prinesli s seboj, s seboj tudi odnesemo. Če med potjo najdemo kakšno smet, jo lahko zagotovo brez težav stlačimo v kak žep ultra univerzalnega nahrbtnika, kakršne imamo na voljo. Že zato, ker smo med potjo gotovo že srknili kak *deci* vode in si zmanjšali težo na hrbtu. In ko si v koči privoščimo tako zelo pričakovano joto, čaj ali malo pivo, zakaj ne bi pospravili za seboj?! Nas to kaj stane? Nič! Dobimo celo prijazno zahvalo in nasmešek za na pot. In kaj ima od tega oskrbnik? Ogromno! Ker gorske kočice nimajo desetih zaposlenih, pomivalnega stroja in ker na svoj obrok nestrpno čaka še Janez, ki je pravkar prišel z vrha gore ali pa se je malo dlje, kot je načrtoval, zadržal v tisti precej zahtevni plezalni smeri. Ko v gorskih kočah poravnamo svoj dolg, se vendarle spodobiti tudi, da drobiž pustimo oskrbniku (ponekod imajo za to pripravljene steklene posode z napisom) ali pa mu rečemo, naj znesek zaočkroži. Temu pravimo prispevek za kočico, saj ni namenjen komu, ampak nečemu – koči, da bi čez nekaj let, ko se bomo želeli skriti pred nevihto, še stala tam.

Ne gre pa samo za smeti ali denar. Precej smiselno je, da oskrbniku ali dnevniku obiska zaupamo, od kod smo prišli, kam gremo in morda še to, kake so razmere na poti ali v steni. Seveda objektivno in svojim izkušnjam in znanju primerno. S tem lahko marsikomu pomagamo, v nekaterih primerih pa lahko taka informacija celo reši življenje.

V gorskih kočah ne pričakujemo izobilja vsega, ampak tisto, kar tamkajšnje razmere dopuščajo. Da, tudi to je bonton. Večina se vsega tega najbrž drži, a vendar ... Ljudje radi pozabljamo ali postanemo prezahtevni. Tudi če je kdo že malce pozabil, kako je z bantom v gorskih kočah, ali pa morda o tem bere prvič, sem zadovoljna, saj vem, da ima v rokah *Planinski vestnik*, katerega namen je tudi izobraževanje vseh, ki hodijo v gore. Zaradi gora. Drugo lahko najdemo tudi v dolini. A pozor! Tam spet velja nekoliko drugačen bonton. ●

V gorskih kočah ne moremo pričakovati ponudbe, kakršna je v dolini.

Foto: Jure Senegačnik

Kolumna izraža stališče avtorja in ne nujno tudi uredništva in Planinske zveze Slovenije.